

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע וישלח תש"ף

מה הכוונה ב"הציל"?!

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

יעקב עזב את חרן ואת חותנו לבן כאיש עשיר, שיש לו עדרים גדולים של עזים ותקשים, רחלים ואילים, גמלים מיניקות, פרות ופגרים, אגתם ועפרם. כך מוכח מתחילת פרשת וישלח. ברור שעדריו של לבן הארמי הם מקור הרכוש הרב. יעקב הזמין את נשותיו להתייעצות בשדה, לאחר שהקב"ה התגלה ליעקב וציוה עליו: "ויאמר יקנוק אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואתה ואתה עמך" (בראשית ל"א ג). יעקב ונשותיו משתמשים בהתייעצות פעמיים בביטוי מיוחד, הדורש ביאור. יעקב אומר: "ויציל אלהים את מקנה אביכם ויתן לי" (בראשית ל"א ט). נשותיו עונות כנגדו: "כי כל העשור אשר הציל אלהים מאבינו לנו הוא ולבנינו ועתה כל אשר אמר אלהים אליך עשה" (שם, טז). לא ברור מה פשר ביטוי זה והאם הוא קשור לתפילתו של יעקב בפרשתנו: "הצילני נא מיד אחי עשו" (שם, ל"ב יב). רש"י (ורד"ק בעקבותיו) פירש: "לשון הפריש, וכן כל לשון הצלה שבמקרא לשון הפרשה, שמפרישו מן הרעה ומן האויב (כגון עשיו)".

גם אבן עזרא ביאר בכיוון דומה: "כטעם וינצלו את מצרים (שמות י"ב לו). ושניהם מגזרת הצילני נא". הביטוי מופיע גם בספר שמואל, בדברי דוד, לאחר שהתברר כי עמשא לא הצליח לגייס את הצבא, הנדרש לדיכוי מרד שבע בן בכרי. וז"ל הכתוב: "ויאמר דוד אל אבישי עתה ירע לנו שבע בן בכרי מן אבשלום אתה קח את עבדי אדניך ורדף אחריו פן מצא לו ערים בצרות וציל עינינו" (שמואל ב' כ' ו).

"והציל עינינו" תרגם יונתן: "ויציק לנא". תלמידי וידידי, הדיין הרב מנחם יעקובוביץ, הציע, שכיוון שבארמית למ"ד ור"יש מתחלפות הרי 'יציל' יכול להתחלף ביציר' מלשון צרה, לכן יונתן תרגם יעק. אומנם אפשר לפרש מלשון מועקא - יכביד ויקשה עלינו. אפשרות שלישית היא שלדעת תרגום יונתן, הביטוי הציל הוא מלשון צל וחשכה ומכאן המועקה, בלשון הרחוב: 'חושך בעיני' (הקשר בין חשכה ואפלה לבין צרה ומצוקה מודגש בישיעהו פרק ח' כב, עיינו בצפנת ישעיהו, מעוזיה ועד אחז (שם) עמוד 257). לעומתו, רש"י (ובעקבותיו ר"י קרא) פירש בכיוון הפוך: "והציל עצמו לעינינו (לפנינו), והרי זה מקרא קצר". הרד"ק הציע עוד שני פירושים: א. "יסיר ראותנו ודעתנו, שלא נדע באיזה עיר ישגב, אם לא תמהר לרדוף אחריו". ב. "או פירוש: השגחתנו והבטחתנו. שהייתי בוטח כי שבתאי אל מלכותי, והנה עתה הלכו אחריו ישראל, ואם ישגב באחת הערים הוצרות יהיה לו פנאי למשוך לב ישראל אליו, וצריכים אנו למהר לרדוף אחריו ולהרגו".

הרלב"ג ביאר בדרך דומה: "הוא מענין אמרו ויציל אלהים את מקנה אביכם ויתן לי" (שם). והרצון בו שאם מצא לו ערים בצרות להמלט שם, יבדיל ויפריש מה שענינו אליו (כלומר מטרתנו וצפיתנו) - והוא להשיב אלנו כל מלכות ישראל - והוא ימשך לבבם אליו, וימנעו מהשיב לנו כל הממלכה". אחרי בקשת המחילה, נציע עוד שני הפירושים:

א. והציל הוא מלשון צל וכיסוי כמו שהסברנו בדברי יונתן אבל בכיוון אחר, כלומר יטיל צל על עינינו ויסתיר ראותנו. ב. כי דוד השתמש בלשון סגי נהור והתכוון להפך, שחי", יפגע בעינינו. שוב מתגלה לעינינו טבעה של הלשון העברית, כמעט בכל ביטוי ניתן למצוא עומק ועושר של משמעויות, שהופכות את הקריאה להרבה יותר אתגרית ומעניינת.

הבה נתפלל כי הקב"ה יצילנו מעונשן של הבחירות המיותרות, שנקבעו לחודש אדר הבעל"ט, יוציא אותנו מאפלה לאורה בחסד וברחמים ובעיקר משנאת חינוס, שעלולה להתלוות לכל מערכת בחירות. **הצלתנו באחדותנו!!!**

לעיין ר' אליהו כרמל ז"ל נלביע ח' באייר תשע"ו	לעיין הרב ישראל רוזן זצ"ל נלביע י"ג בחשוון תשע"ח	לעיין ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לעיין מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד	לעיין הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשע"ט
לעיין הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י' באייר תשע"א	לעיין הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע ט' בתשרי תשע"ו	לעיין תמר ליכטנשטט האהובה יהי זכרה ברוך	לעיין גבי אסתר שמש ע"ה נלביע כ' באב תשע"ז	לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד
לעיין מרים שטרן ע"ה, נלביע בה' באב תשע"ט		לעיין אברהם קליין ז"ל, נלביע בל"ג בעומר תשע"ט		
לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

Eretz Hemdah
2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל: 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

טענות מזמין על עבודת יועץ להקמת אתר

'ארץ חמדה גזית' פתח תקוה / סיון תשע"ז / תיק 76109

דיינים:

הרב ציון כהן, הרב עקיבא כהנא, הרב בצלאל דניאל

המקרה בקצרה:

התובעת, שהיא עמותה, הקימה אתר לגיוס תרומות, לצורך ההקמה הם שכרו את שירותיו של הנתבע שעוסק ביעוץ להקמת אתרים. תפקידו של הנתבע היה לגבש את מאפייני המערכת, ולנהל מכרז לבניית האתר, שכרו היה 12,000 ₪ לשליש משרה למשך חצי שנה, ועוד 4% מההכנסות במערכת למשך שלוש שנים מתום פעילותו. לאחר שעלה האתר לרשת החליטה התובעת לסיים את ההתקשרות עם הנתבע, ובמקומו לשכור את שירותיו של מתכנת להמשך פיתוח האתר. לטענת המתכנת השני באתר היו בעיות מהותיות שנבעו מפעילות הנתבע. בעקבות זאת בדקה התובעת את פעילותו, ולטענתה התברר שעבודתו נעשתה באופן רשלני ובסטנדרט נמוך מאוד. כמו כן הנתבע המליץ לתובעת על מחיר יקר לחברה שבנתה את האתר (להלן, חברת התוכנה), יתכן שבגלל קשריו עם חברה זו. בנוסף היו בעיות בהתנהלות עם חברת התוכנה שהקימה את האתר, לטענת התובעת בגלל פעילות הנתבע. לאור זאת הפסיקה התובעת להעביר כספים לנתבע. לטענתה הנתבע אף חייב לשלם לה על נזקיה שנגרמו מחברת התוכנה, למרות שהם נזקי גרמא משום שכך הוא התחייב בחוזה, וכן כיון שהוא אומן שחייב לשלם על נזק כזה. התובעת טענה שבכל מקרה היא רשאית לעכב את שכרו של הנתבע עבור נזקי הגרמא בגלל שמדובר בתפיסה בדבר שיש בו חיוב "לצאת ידי שמיים". לעומת זאת, הנתבע טען כי הוא עשה את מלאכתו נאמנה, ואין כל הצדקה לעיכוב שכרו, לטענתו מסמך האפיון היה ברמה גבוהה, כמו כן המחיר שהציעה חברת התוכנה היה סביר, בנוסף בחירת חברת התוכנה נעשתה, מתוך האפשרויות שהוא הציג, על ידי התובעת. לטענתו הוא עבד מעל ומעבר לחיובו החוזי. בנוגע לטענות על חוסרים באתר השיב הנתבע כי לא היו חוסרים רבים, הם סבירים בהשוואה לשלב בו הופסקה עבודת הנתבע, ואם הנתבע היה ממשיך בעבודתו יתכן והתקלות היו נפתרות בקלות. הנתבע הגיש תביעה נגדית ובה ביקש לקבל 4% מכל הכנסות העמותה, ולא רק מהכנסות האתר, למעט תורמים מסוימים. בנוסף הוא תבע פיצוי על אובדן הכנסות מתרומות. לטענתו הובטח לי כי האתר יגלגל סכום של מיליונים ולכן לקח את הפרויקט על עצמו, אולם, בסופו של דבר מסתבר שהתובעת לא פעלה כראוי והיקף התרומות קטן בהרבה מהמובטח, ולכן הוא זכאי לתשלום בהתאם לסך התרומות שהובטח לו שיהיו. סה"כ תבע הנתבע 160,000 ₪ בתוספת קנס על הלנת שכר והוצאות משפט. בית הדין פנה למומחה שקבע כי מסמך האפיון שכתב הנתבע עומד בסטנדרטים גבוהים, אך לגבי פעילותו בעת הקמת האתר, יש כמה דברים שלא נעשו בהשוואה למה שהיה מצופה באותו שלב. המומחה אמר שלא ניתן לקבוע האם עבודת הנתבע היתה ברמה הנדרשת ממנו.

פסק הדין:

על התובעת להעביר את שכרו של הנתבע, בהתאם לחוזה. תביעת הנתבע לקבל 4% מכל הכנסות העמותה נדחתה.

נימוקים בקצרה:

א. אחריות הנתבע לכשלים באתר

לאחר סיום עבודת הנתבע התובעת לא בדקה את עבודתו, למרות שהנתבע ואנשי חברת התוכנה המליצו על כך. האם בכך ויתרה הנתבעת על זכותה לתיקון האתר?

לגבי מקרה של מקח טעות כתב המגיד משנה (מכירה טו, ג) שאם הקונה יכל לבדוק את המקח ולא עשה זאת, הוא איבד את זכותו לטעון שמדובר במקח טעות. כך גם פסק הסמ"ע (רלב, ז). בדומה לכך, במקרה זה מהתנהלות התובעת עולה שהיא הסכימה לקבל את האתר כפי שהוא, ועליה לשלם את שכרו של הנתבע.

על כך השיבה התובעת שהנתבע שימש לה כ"אורים ותומים", ולכן היא סמכה עליו ולא בדקה אותו. מדברי השו"ע (ח"מ שו, ו) עולה שניתן לחייב אומן בגין הסתמכות רק אם ידוע לשני הצדדים שהמזמין מסתמך על האומן. במקרה זה, כיון שהנתבע הודיע לתובעת שיש כשלים באתר ויש לבדוקם, היה מוטל על התובעת לבדוק באילו כשלים מדובר, ולכן התנהלותה מהווה הסכמה לשלם למרות שהיא לא בדקה.

לפיכך, התובעת חייבת לשלם לנתבע למרות התקלות והחוסרים באתר.

ב. חובת הראייה במקרה שיש הכחשות בין מזמין עבודה ואומן

במקרה שלנו יש מחלוקת בין הצדדים מי אחראי לכשלים שלטענת התובעת קיימים באתר, באופן בסיסי חובת הראייה היא על האומן, והראייה (בבא מציעא ו, ג) מסביר שזה משום ש"המוציא מחבירו עליו הראייה", וכך גם נפסק בשו"ע (שולד, א). לכן חובת הראייה היא על האומן שעשה עבודתו כראוי.

במקרה הנדון בזמן מסירת העבודה התובעת לא העירה כלום לנתבע. לפיכך, יש לשאול אם יתרון המוחזקות של התובעת נשמר במקרה זה. הטי"ז (ח"מ"מ, עה) דן במקרה שבו אדם פרע סכום כסף לחבירו, ואחר כך טען המלווה שמטבע אחת שקיבל – מזויפת. הטי"ז פסק שיש לפטור את הלווה משום שיש חזקה שהפרעון היה טוב, וכן פסקו פוסקים נוספים.

זאת ועוד, הנתבע הציע לבצע חפיפה עם מחליפו וגם לסייע בתיקון התקלות באתר ללא עלות. מדברי הרמ"א (ח"מ"מ שו, ח) עולה שאם יש קלקול במלאכת האומן, מוטלת עליו חובה לתקן, מזה נלמד גם לצד השני, שיש זכות לקבלן לתקן (וכך גם נפסק בפס"ד 74027).

במקרה זה לאחר סיום עבודת הנתבע, התובעת מנעה מהנתבע להשלים את התיקונים הנדרשים והמשיכה לשדרג את האתר, כך שיתכן וחלק מהבעיות נוצרו מהשינויים שלאחר עבודת הנתבע. **לכן נראה שיש להטיל חובת ראייה על התובעת, ולא על הנתבע. משלא הומצאו ראיות כאלה על התובעת לשלם לנתבע את שכרו על פי החוזה.**

ג. תביעה נגדית - שיפוי בגלל מיעוט הכנסות

לטענת הנתבע היתה שותפות בינו לבין התובעת, וכיון שהתובעת לא התנהגה כראוי היא גרמה לו להפסיד הכנסות. בית הדין דוחה את טענתו, משום שאין לראות באדם שמוגדר כיועץ חיצוני שותף של המעסיק. כך גם נקבע בפד"ר ארץ חמדה גזית 75103 שהתנאי הראשון ליצירת שותפות הוא שהצדדים ירצו להשתתף, במקרה שלנו לא היה רצון לשיתוף מצד התובעת. בנוסף אין לחייב את הנתבעת בגלל הסתמכות על דבריה שצפויים רווחים גדולים, משום שידוע שהערכת רווחים עלולה להשתנות כפי שנכתב שם בפס"ד 75103 סעיפים ט-י.
על כן, התביעה לקבלת פיצוי על אובדן רווחים מעבר לחוזה – נדחתה.

למעבר לפסק הדין

<p>לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
	<p>לע"נ גב' לוריין הופמן ז"ל לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד</p>	<p>לע"נ נורמן רוסק נלבי"ע בכ"ב באב לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד</p>	

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Malmo,

מלמו, שוודיה

Sweden

כסלו, תשנ"א

זוג הנשוי זה מכבר ומעולם לא ערכו חופה וקידושין, עריכת חופה וברכות נישואין, ודין כתובתם

שאלה

זוג יהודים ספרדים מטורקיה שגרים כאן, היו לגמרי חילוניים כל חייהם, ועכשיו מתחילים להתעניין ביהדות. הבעל לומד איתי באופן פרטי כל שבוע, והם באים ביחד לשיעור, כל שבוע. הבעל אמר לי שאף פעם לא היתה להם חופה וקידושין, והוא עכשיו מעוניין לעשות את זה.

השאלה: יש להם שלשה ילדים, הבת הגדולה בת י"ג. כולם כאן מכירים אותם כזוג נשוי, ובין הקהילה יש כמה יהודים שומרי מצוות, כשרים לעדות, שמכירים אותם כזוג נשוי. כמובן שאפשר ויפה לערוך חופה בשבילם, וגם חשוב שייתן לה כתובה. אבל מה בקשר לברכות אירוסין ונישואין? אם לפי ההלכה כבר יש להם דין זוג נשוי מפני העדות על כך – האם מברכים? האם כדאי לו לקנות טבעת ולתת לה כקידושין? האם כל מה שהוא קונה, זה גם רכוש? האם יש נוסח מיוחד לכתובה כזאת? הם רוצים לעשות את זה בביתם. האם אכן צריכים לברך, צריכים מניין בשביל שבע ברכות מתחת לחופה? האם אפשר לעשות שבע ברכות אחרי הסעודה, ולשבעה ימים, כמו חתונה רגילה?

תשובה

בדבר האישה, המוחזקת בציבור כנשואה לבעלה, אשר לא ערכו להם חופה וקידושין כדת משה וישראל. בוודאי ראוי עתה, לערוך להם חופה וקידושין.
צריך:
א. שיקדשנה, ע"י טבעת שקנה בכספו.
ב. יערכו להם חופה.
ג. יכתבו כתובה.

יש לערוך את החופה¹ כמו חופה רגילה, בברכות האירוסין והנישואין. צריכים להיות נוכחים עשרה² בשעת החופה. יש לכתוב³ כתובה רגילה, והערך הנקוב בה יהא, לפחות, מאתיים זוז (ולא מנה). וכמו כן יש לכתוב במקום האי בתולתא⁴ וכו', האי פלניתא. אין לברך בשבעת הימים, אלא ביום הראשון⁵.

1 נחלקו הפוסקים לגבי נישואין אזרחיים. אך נראה, שבמקום שהיו יכולים לערוך חו"ק כדת משה וישראל, ולא ערכו, אין לחשוש לנישואין
כאלה. פסקי דין רבניים, כרך ז', עמ' 44, בדברי מרן הרב ישראל, בד"ה אך.
2 יש לברך הברכות בעשרה, שהרי ברכת חתנים בעשרה - שו"ע אה"ע, סימן ס"ב, סעיף ד'.
3 יש לכתוב כתובת מאתיים זוז, אע"פ שהיא בעולה, מכיוון שהיא בעולת עצמו. כמבואר באגרות משה אה"ע, חלק א', סימן ק"א.
4 ולכתחילה יש להודיעו, שיותר נכון לכתוב כתובת מאתיים. עוד כתב שם, שיש לכתוב גם תיבת "מדאורייתא", אם יש לחוש לקפידא.
5 אם יש לחוש לקפידא, יכולים לכתוב בתולתא. שם.
פתי"ש אה"ע, סימן ס"ב, סק"ט, הביא בזה מחלוקת בין הנו"ב לבין החת"ס. אמנם נראה, שגם לפי החת"ס שונה המקרה דנן, משום שבני
הזוג חיו קודם ביחד. ובכה"ג אולי גם החת"ס מודה.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
נאיר מנחם בן יהודית חנה	ניר רפאל בן רחל ברכה	נתנאל אילן בן שינא ציפורה
נתנאל בן שרה זהבה	אסתר בת רחל	רבקה רינה בת גרונה נתנה
יפה בת רחל יענטע	מאירה בת אסתר	ויקי ויקטוריה בת דייזי
יהודית שרה בת רחל	אסתר מיכל בת גיטל	
בתוך שאר חולי עם ישראל		

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן.

יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיהו עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיהו, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה